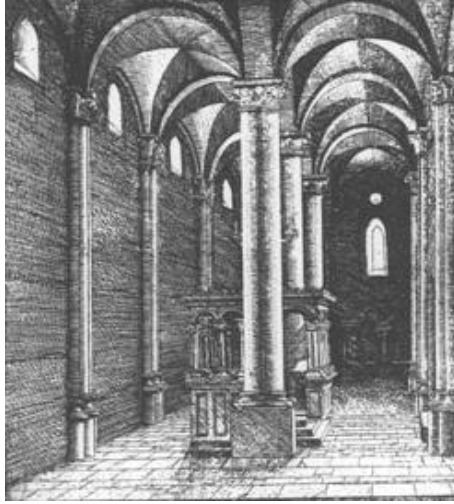

Unit 3: Atonement

A Hasid in Medieval Garb Piety and Popular Religion in Ashkenaz and Beyond

Dr. Rachel Furst
Drisha, Spring 2023

Sefer Hasidim (Parma), no. 19

(Regarding) one who has sexual relations with a married woman - if he comes to inquire how to do penance... if it is winter when he comes to inquire and there is ice on the river, if he wishes, he should break the ice and sit in the water up to his mouth or nose for the same amount of time from when he (first) spoke to (the woman) about the sin until its completion. And so he should do regularly, as long as there is ice. And in the summer, he should sit in the sand where there are ants and [allow it to] cover his mouth; or in a vessel where the ants are. And afterwards, he should have a different vessel full of water to wash (himself) in. And if at that time it is a season without either of these, he should fast and eat only bread and water in the evening...

ספר חסידים (פרמא), ס' י"ט

מי שבא על אשת איש אם בא לישאל היאך לעשות תשובה... אם ימות החורף הוא כשבא לשאל וקרח אם רצה בנהר ישבר הקרח וישב במים עד פיו או עד חוטמו כפי אותה שעה שדיבר עמה על העבירה עד שגמר העבירה וכן יעשה תדיר כל זמן שיש קרח ובימות החמה ישב בחפירה שנמלים שם ויסתום פיו או בכלי ששם הנמלים ויהיה לו אחר כך כלי אחר מלא מים שירחוק בו ואם העת באותן ימים שאין זה וזה יתענה רק בלחם ובמים יאכל בערב...

Sefer Hasidim (Parma), no. 19

(Regarding) one who has sexual relations with a non-Jewish woman or a slave woman - if he did it even once, he should fast for three consecutive days, night and day, not eat during the day nor during the night, for three years. If he should prefer (to do this) three times, for three days and nights, within the same year, it is enough.

ספר חסידים (פרמא), ס' י"ט

מי שבועל ארמאית או שפחה אם בעל אפילו פעם אחת יצום שלשה ימים לילה ויום רצופים שלא יאכל לא ביום ולא בלילה כן יעשה ג' שנים ואם רוצה ג' פעמים ג' ימים וג' לילות בשנה אחת די לו.

תוספתא יומא ד:ט

רבי ישמעאל אומר ארבעה חלוקי כפרה הן
עבר על מצות עשה ועשה תשובה אין זז ממקומו עד
שמוחלין לו שנאמר (ירמיהו ג':כ"ב) שובו בנים
שובבים ארפא משובותיכם

עבר על מצות לא תעשה ועשה תשובה תולה
ויום הכפורים מכפר שנאמר (ויקרא ט"ז:ל') כי ביום
הזה יכפר עליכם וגו'

עבר על כריתות ומיתות בית דין מזיד ועשה תשובה
תשובה ויום הכפורים תולין ויסורין שבשאר ימות
השנה ממרקין שנאמר (תהילים פ"ט:ל"ג) ופקדתי
בשבט פשעם וגו'

אבל מי שנתחלל בו שם שמים מזיד ועשה תשובה
אין כח בתשובה לתלות ולא [יום הכפורים] לכפר
אלא תשובה ויום הכפורים מכפרין שלישי ויסורין
מכפרין שלישי ומיתה ממרקת עם היסורין ועל זה
נאמר (ישעיהו כ"ב:י"ד) אם יכופר העון הזה לכם עד
תמותון מלמד שיום המיתה ממרק.

Maimonides, Laws of Teshuvah 2:2 (Sefaria translation)

What constitutes *teshuvah*? That a sinner should abandon his sins and remove them from his thoughts, resolving in his heart, never to commit them again as (Isaiah 55:7) states "May the wicked abandon his ways...." Similarly, he must regret the past as (Jeremiah 31:18) states: "After I returned, I regretted." [He must reach the level where] He who knows the hidden will testify concerning him that he will never return to this sin again as (Hoshea 14:4) states: "We will no longer say to the work of our hands: 'You are our gods.'" He must verbally confess and state these matters which he resolved in his heart.

רמב"ם, הלכות תשובה ב:ב

ומה היא התשובה הוא שיעזוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו ויגמור בלבו שלא יעשהו עוד שנאמר יעזוב רשע דרכו וגו', וכן יתנחם על שעבר שנאמר כי אחרי שובי נחמתי, ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם שנאמר ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו וגו', וצריך להתודות בשפתיו ולומר עניינות אלו שגמר בלבו.

Sefer Hasidim (Parma), no. 37

'*Teshuvah*' is written four times in the passage "You stand" (Deut. 29:9) to denote four forms of *teshuvah*: *Teshuvah Ha-Ba'ah* (the repentance of opportunity); *Teshuvat Ha-Katuv* (biblically prescribed repentance); *Teshuvat Ha-Geder* (preventative repentance); *Teshuvat Ha-Mishkal* (penance of correspondence).

Teshuvah Ha-Ba'ah means that if the same transgression presents itself, he prevents himself from doing it again. *Teshuvat Ha-Katuv* [is that] he is stringent and does to himself the penalty that is written in the Torah. *Teshuvat Ha-Geder* means that he circumscribes himself from all things that bring him to [commit] the transgression with which he sinned. *Teshuvat Ha-Mishkal* [is that] he inflicts upon himself pain equivalent to the pleasure of the transgression.

ספר חסידים (פרמא), ס' ל"ז

ארבעה פעמים כתוב תשובה בפרשה אתם נצבים כנגד ד' שמות תשובה תשובה הבאה תשובה הכת' תשובת הגדר תשובת המשקל.

תשובה הבאה פי' שאם העבירה הזאת הבאה לידו שימנע עצמו מלעשותה עוד תשובת הכתוב שיחמיר עליו ויעשה בעצמו דין כאשר כתוב בתורה תשובת הגדר פי' שיגדור עצמו מכל דברים שמביאים לידי עבירה זו שחטא בה תשובת המשקל כי הנאת עבירה יעשה לעצמו צער.

Babylonian Talmud Yoma 86b (Soncino translation)

How is one proved a repentant sinner? Rab Judah said: If the object which caused his original transgression comes before him on two occasions, and he keeps away from it. Rab Judah indicated: With the same woman, at the same time, in the same place.

תלמוד בבלי יומא, פו: עמוד ב'

היכי דמי בעל תשובה? אָמַר רב יהודה: כְּגוֹן שְׁבֵאת לְיָדוֹ
דְּבַר עֲבִירָה פֶּעַם ראשונה ושְׁנֵי וְנִצֵּל הִמָּנָה. מִחֲוֵי רַב
יְהוּדָה: בְּאוֹתָהּ אִשָּׁה, בְּאוֹתוֹ פֶּרֶק, בְּאוֹתוֹ מְקוֹם.

Sefer Hasidim (Parma), no. 38

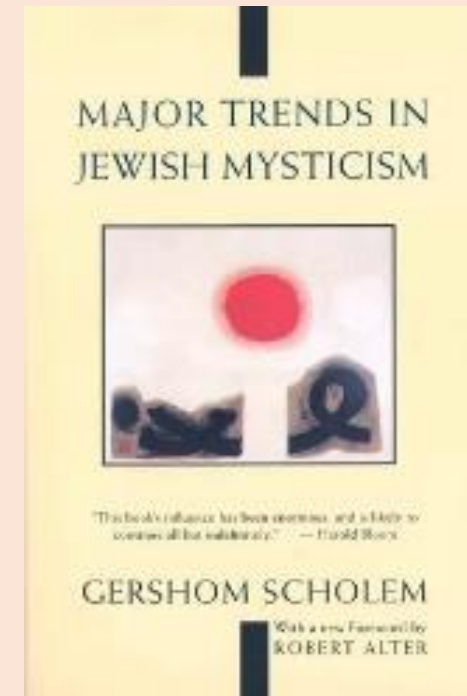
And the teacher (*moreh*) will first ask him if he regrets [his actions]; if he says yes, if it is a sin [concerning] a woman, he will first say: “If you regret [your actions], you should distance yourself from that woman, from seeing her and from speaking with her, for one year. If you do this and [are able to] withstand it, then I will give you things [to do] to remove your sin. For sin cannot disappear without injury, as it is stated (Is. 6:7): ‘Behold! This hath touched thy lips: and thine iniquity is taken away, and thy sin purged.’”

ספר חסידים (פרמא), ס' ל"ח

והמורה ישאל לו תחילה אם מתחרט אם יאמר כן אם בעון אשה הוא יאמר לו תחילה אם מתחרט אתה יש לך להרחיק מאותה אשה מלראותה ומלדבר עמה שנה אחת אם תעשה זה ותעמוד בזה אז אתן לך דברים להסיר עונך שאין עון סר בלא נזק שנאמ' הנה נגע זה על שפתיך וסר עונך וחטאתך תכופר ואם יאמר תן לי כפרות אחרות וזה לא אוכל לעשות אין נזקקין לו שאין תשובה אלא בשב ממעשיו ועושה סייג...

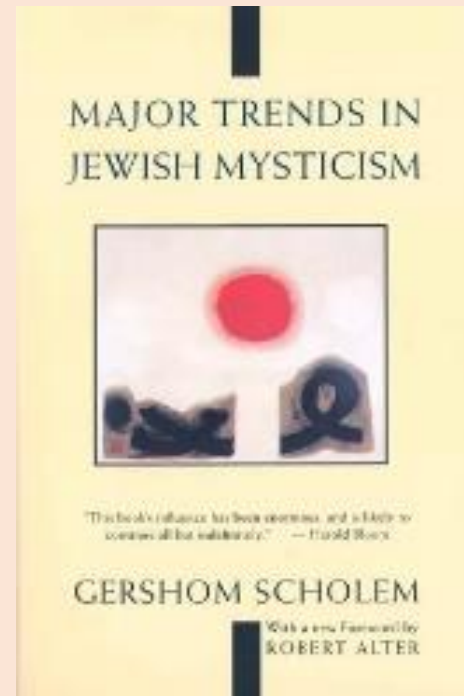
The technique of penitence was developed into a vast and elaborate system until it became one of the cornerstones of true *Hasiduth*. It is important to realize that previously an elaborate casuistry of penitential acts corresponding to every conceivable degree of transgression had been almost unknown among Jews... Here we are again undoubtedly faced with the after-effects of Christian influence. The whole system of penitence, particularly in the codified form given to it by Eleazar of Worms in several of his writings, closely corresponds to the practices prescribed by the early mediaeval Church in its literature on the subject, the “penitentiary books”... Authority could easily be ascribed to them by pointing to some scattered analogies in the older Jewish literature, In this manner, it became possible to justify the adoption of a whole system of penitence...

Gershom Scholem, *Major Trends in Jewish Mysticism*, p. 104-105

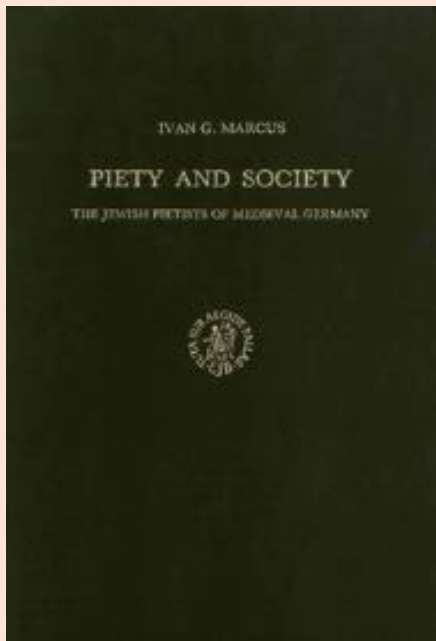
The technique of penitence was developed into a vast and elaborate system until it became one of the cornerstones of true *Hasiduth*. It is important to realize that previously an elaborate casuistry of penitential acts corresponding to every conceivable degree of transgression had been almost unknown among Jews... Here we are again undoubtedly faced with the after-effects of Christian influence. The whole system of penitence, particularly in the codified form given to it by Eleazar of Worms in several of his writings, closely corresponds to the practices prescribed by the early mediaeval Church in its literature on the subject, the “penitentiary books”... Authority could easily be ascribed to them by pointing to some scattered analogies in the older Jewish literature, In this manner, it became possible to justify the adoption of a whole system of penitence...

Gershom Scholem, *Major Trends in Jewish Mysticism*, p. 104-105

Even if all of the details in the Hebrew texts resembled those in Christian penitentials, which, on Baer's own admission, they do not, parallels would not explain the emergence of German-Jewish penitence in the twelfth century Rhineland. The missing element in Baer's thesis of Christian influence is that the specific time and place of the Jewish system of atonement are not accounted for by an explanatory factor which is not specific. For Christian penitentials existed for hundreds of years prior to the mid-twelfth century and not only in the Rhineland, but all over Christendom. Yet, German Hasidism appeared only in the twelfth-century Rhineland. Without more data, Baer's thesis on this point remains undocumented, however appealing it may be.

Ivan Marcus, *Piety and Society*, p. 150 n. 54

Sefer Hasidim (Parma), no. 38

One who has sexual relations with a married woman [must] refrain from all pleasures that come from a woman other than his [own] wife...

And so our Sages said: Exile atones for half of a sin... And the exile is one that he undertook willingly, like Cain, as it says in [Tractate] Berakhot... and like Judah, who caused [his brothers] to sell Joseph, and his father was distraught, and Judah exiled himself from his brothers. And because he accepted upon himself exile more than his brothers, he merited becoming “His holy one” (Psalms 114:2).

ספר חסידים (פרמא), ס' ל"ח

הבא על אשת איש ימנע מכל הנאות הבאות מחמת אשה
חוץ מאשתו...

וכן אמרו רבותינו גלות מכפרת חצי עון אע"פ שיש חרטה
והגלות שגולה מדעת כקין וכבר הדייא כדאיתא בברכות
בפ' הרואה וכיהודה שגרם למכור את יוסף ונצטער אביו
וגלה יהודה מאת אחיו ולפי שקיבל עליו גלות יותר מאחיו
זכה להיתה יהודה לקדשו...

Sefer Hasidim (Parma), no. 38

And the teacher (*moreh*) will first ask him if he regrets [his actions]; if he says yes, if it is a sin [concerning] a woman, he will first say: “If you regret [your actions], you should distance yourself from that woman, from seeing her and from speaking with her, for one year. If you do this and [are able to] withstand it, then I will give you things [to do] to remove your sin. For sin cannot disappear without injury, as it is stated (Is. 6:7): ‘Behold! This hath touched thy lips: and thine iniquity is taken away, and thy sin purged.’”

ספר חסידים (פרמא), ס' ל"ח

והמורה ישאל לו תחילה אם מתחרט אם יאמר כן אם בעון אשה הוא יאמר לו תחילה אם מתחרט אתה יש לך להרחיק מאותה אשה מלראותה ומלדבר עמה שנה אחת אם תעשה זה ותעמוד בזה אז אתן לך דברים להסיר עונך שאין עון סר בלא נזק שנאמ' הנה נגע זה על שפתיך וסר עונך וחטאתך תכופר ואם יאמר תן לי כפרות אחרות וזה לא אוכל לעשות אין נזקקין לו שאין תשובה אלא בשב ממעשיו ועושה סייג...

Sefer Hasidim (Parma), no. 38

Let not one invoke [against this practice, the rabbinic maxim] 'One is impertinent [to God] by telling his sins [to others]'; how, then, can I tell [my sins] to a Sage?" It is written, "He that covers his transgressions shall not prosper" (Proverbs 28: 13); and it is [also] written, "...happy is he whose sin is covered (lit., "forgiven"), whose sin is pardoned" (Psalms 32: 1). [There is no contradiction, because] when it says "He that covers his transgressions shall not prosper," it means that one must not rely on one's own wisdom; but it is beneficial for him to reveal (his sins) to a discreet Sage so that he will tell him which penance (*teshuvah*) will lead him onto the path to the next world.

ספר חסידים (פרמא), ס' ל"ח

ואל יאמר אדם תציף מאן דמפרש חטאיה והיאך אגיד לחכם נאמר מכסה פשעיו לא יצלה וכתוב אשרי {נשויי פשע} כסויי פשע נשוי חטאה מה שאומ' מכסה פשעיו לא יצלה זוהי שנשען על בינתו אלא טוב לו שיגיד לחכם צנוע שיאמר לו איזו תשובה ינחנו בדרך העולם הבא.

Sefer Hasidim (Bologna), no. 21

The *Hasidim* of old, when they would sin, would write their transgressions in a missive in order to confess their sins and in order to remember and regret and do penance. For one who remembers his transgressions [knows] that in the future he will [be called to] account for them, to do penance, and therefore it is good to write them [down]... but he should write them with hints, so that no person will find (i.e. reveal) them.

When (the Rabbis) said, "One is impertinent (to God) by telling his sins [to others]," it means that one should not tell them to everyone. But if he tells them to a Sage so that the latter will instruct him what to do [and] how to do penance, it is permitted.

ספר חסידים (בולוגנה), ס' כ"א

חסידים הראשונים היו כותבים באגרת עונותיהם כשהיו חוטאים כדי להתודות על חטאתם וכדי שיזכור ויתחרט ויעשה תשובה מפני שזוכר עונותיו שהוא עתיד ליתן דין וחשבון עליהם ויעשה תשובה ולפיכ' טוב לכתבם... אך ברמז יכתבם שלא ימצאם שום אדם.

ומה שאמרו חצוף מאן דפריש חטאיה זהו שמגיד לכל אשר חטא אבל מותר להגיד לאדם צדיק וצנוע אחד מעונותיו כדי שיורה לו.

Hilkhot Teshuvah of R. Eleazar b. Judah “the Rokeah”

The Gaon also wrote:

There is a person whose evil impulse drives him to sin, and after he has sinned, he is too ashamed to approach a Sage to be instructed what (penance) to perform (concerning) his transgression and how to make atonement. Therefore, a person who is motivated to atone completely for the sin he committed should consult this tract, and he will find penances which correspond to the way he sinned. He will (then) not have to shame himself by approaching a Sage to be instructed which (penance) to do.

הלכות תשובה לר' יהודה בר' אלעזר בעל הרוקח

וכתב הגאון: יש אדם שתוקפו יצרו לחטוא וחטא ליוצרו ובוש לבא לפני חכם להורות לו מה יעש' [על] עבירה שבידו ובמה יתכפר לו. על כן, כל אדם אשר נשאו לבו לעשות תשובה שלמה מחטאו אשר חטא יעיין ביסוד הזה וימצא תשובה וכפרה כפי אש' חטא ולא ישטריך (!) לבייש את עצמו לבא לפני חכם להורות לו מה יעשה.